herpy

GECKOR

Yucatan banded gecko

Coleonyx elegans

En smal, nattaktiv marklevande gecko från skogarna i södra Mexiko, Guatemala och Belize, med svarta, kantiga band på beige grund och rörliga ögonlock. Den är släkt med *Eublepharis macularius*, men mindre och spinkigare, lever av små insekter och vill ha det ljumt med ett fuktigt gömställe.

Familj: Eublepharidae Tidigare namn: *Coleonyx coleonyx; Gymnodactylus scapularis*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**13-18 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**8-12 år**
Aktiv	**På natten**
Levnadssätt	**Marklevande**
Biotop	**Torrskog och regnskog**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**60 × 45 × 30 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Värmeplats	**29-32 °C**
Temperatur, natt	**20-23 °C**
Luftfuktighet	**50-60 %**
UVB	**Valfritt**
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma, parvis eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**11-12 mån.**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Inkubation	**40-60 dagar** vid 26-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Coleonyx elegans tillhör ögonlocksgeckorna liksom *Eublepharis macularius*. Den har rörliga ögonlock och kan alltså blinka, vilket de flesta andra geckor inte kan. Under tårna sitter inga häftlameller, så arten lever på marken och klättrar bara lågt. Utspridda, små knölar mellan de fina ryggfjällen kännetecknar de stora arterna i släktet.

Ungarna är orangeröda med beiga och svarta band och fläckar. Med åldern blir grundfärgen mer beige, och de svarta banden får skarpa, mörka kanter och växlande former. Artnamnet elegans betyder utsökt och syftar på teckningen.

Arten beskrevs av John Edward Gray 1845 efter djur från Belize. Den är smal och blir ca 13-18 cm med svans, och den största uppmätta längden från nos till kloak är 120 mm. Ungarna är bara 3-4 cm vid kläckningen. Svansen lagrar fett och kan kastas av om djuret blir rädd. Den växer ut igen, men ser aldrig helt ut som förut.

Taxonomin har ändrats nyligen: den västliga formen, som tidigare hette *Coleonyx elegans nemoralis*, gjordes 2022 till en egen art. Äldre uppgifter kan därför omfatta båda formerna. Uppfödda djur är inte vanliga, och i Europa ser man sällan arten i handeln.

Utbredning och livsmiljö

Arten lever i södra Mexiko och vidare söderut till norra Guatemala och Belize. Arten är känd från delstaterna Veracruz, Oaxaca, Tabasco, Yucatán, Chiapas och Quintana Roo och dessutom från Nayarit vid Stilla havet, men de västliga fynden hör förmodligen till den avskilda arten. Typlokalen är Belize, då Brittiska Honduras.

Arten har också rapporterats från Honduras och El Salvador, men det är inte bekräftat, och länderna är därför inte med på kartan. Avgränsningen på kartan är grov och täcker Yucatánhalvön och de närmaste delarna av Mexiko och Guatemala.

> **Naturlig utbredning:** Mexiko, Guatemala och Belize.

LIVSMILJÖ

Geckon är vanlig både i skog och öppen mark på Yucatánhalvön. Den hör hemma i tropisk, fuktig lövskog, där den lever i lövlagret på skogsbotten, men finns också i torrare, steniga trakter, upp till omkring 1.000 meter över havet.

På dagen gömmer den sig under stenar och bark eller gräver ner sig, och på natten jagar den små ryggradslösa djur på marken. Arten föredrar omkring 24 °C. Det finns bara få mätningar av temperatur och fukt på livsmiljöerna, så terrarievärdena bygger på erfarenheter från fångenskap.

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur ska ha ett terrarium på minst 60 × 45 × 30 cm (längd × bredd × höjd), och större är bättre. Bottenytan betyder mycket mer än höjden, för arten lever på marken. Två till tre djur ska ha mer golvyta än ett djur.

Botten ska gå att gräva i och gärna hålla kvar lite fukt, till exempel kokosfiber blandad med sand. Håll den lätt fuktig till torr, aldrig blöt. Inred med fler gömställen än det finns djur: korkbark, platta stenar, omvända blomfat och små grottor. Tunga stenar ska stå direkt på terrariets botten och inte ovanpå bottenlagret, så att de inte välter när geckon gräver.

Gör alltid ett fuktigt gömställe, till exempel en liten låda med fuktig kokosfiber och ett hål i sidan. Ventilationen ska vara så god att terrariet torkar upp några timmar efter sprayning. Använd inte torkad sphagnum i gömställena: nedsvalda mossfibrer kan ge dödlig förstoppning.

TEMPERATUR

Håll 24-28 °C på dagen och 20-23 °C på natten, med ett varmt område på 29-32 °C i ena änden, så att djuret själv kan välja. Nattemperaturen är en uppskattning.

Värmen kan komma från en lampa eller från en värmematta under en del av botten och ska styras av en termostat. Små terrarier blir snabbt för varma, så mät både vid den varma platsen och i den svala änden, gärna med en infraröd termometer. En sval vinterpaus kan sätta igång aveln (se parning).

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Håll luftfuktigheten på 50-60 % och skapa i stället ett fuktigt mikroklimat i gömstället och i en del av botten. Spraya 3-4 gånger i veckan, så att en del av botten blir fuktig och det kommer droppar på rutorna, som geckon kan dricka av. Terrariet ska vara torrt igen efter några timmar.

Ställ dessutom in en låg skål med friskt vatten. Den är inte strikt nödvändig när du sprayar regelbundet, men den skadar inte. Arten kommer från ett fuktigare klimat än de ökenlevande släktingarna och får inte hållas helt torrt, men inte heller i stillastående, blöta omgivningar. Ett djur som saknar vatten får rynkig hud och insjunkna ögon.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är nattaktiv och behöver inget särskilt ljus. Ett tidsstyrt ljus i 10-12 timmar eller dagsljus från rummet ger en fast dygnsrytm. På natten ska det vara mörkt.

UVB är inte nödvändigt när insekterna pudras med kalk och D3-vitamin, och det är inte undersökt om arten har nytta av det. Vill du ge det, använd ett svagt rör för skuggdjur över en liten del av terrariet, så att djuret alltid kan dra sig helt bort från ljuset. Undvik starka spotlampor och färgat nattljus.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Geckon lever av insekter och andra små ryggradslösa djur. Dubiakackerlackor eller syrsor lämpar sig som grundfoder, och små mjölmaskar, soldatflugelarver och vaxmasklarver ger omväxling. Foderdjuret får högst vara lika långt som avståndet mellan djurets ögon, det vill säga ca 3 mm för nykläckta ungar och 6 mm för vuxna.

Ge foderdjuren bra föda innan de används, och pudra dem med kalk och vitaminer. Ställ gärna in en liten skål med rent kalkpulver i terrariet. Ungar matas dagligen eller varannan dag, vuxna ett par gånger i veckan. Håll koll på kroppsformen: svansen ska vara fyllig men inte fet. En foderskål som insekterna inte kan klättra ur hindrar att de gömmer sig i substratet, och många djur lär sig att ta föda från en pincett.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Geckon är skygg och aktiv på natten. Vildfångade djur är ofta nervösa och kastar lätt svansen, medan uppfödda djur kan vänja sig vid hållaren och med tiden tåla försiktig hantering. Arten är liten och skör, så håll den lågt över en mjuk yta, och ta aldrig tag i svansen.

Hanar är aggressiva mot varandra och får inte bo tillsammans. En hane kan hållas med en eller flera honor, och honor kan oftast hållas tillsammans om det finns plats och många gömställen. Djuren kan dela viloplats utan att slåss, men dela dem om du ser bett eller stress. Det är helt normalt att djuret är gömt hela dagen, så gräv inte fram det för att få se det.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Könet är lätt att se hos vuxna djur: hanen har en utbuktning vid svansroten och tydliga porer framför kloaken, mellan bakbenen. Honan saknar båda delarna. Honorna får sin första kull vid 11-12 månaders ålder. Vänta ändå tills honan är fullvuxen och i god hull innan hon sätts i avel.

PARNING

En vinterpaus på ett par månader utan uppvärmning rekommenderas för att få igång aveln. Stäng till exempel av värmen i omkring åtta veckor, och låt djuren vila vid 17-19 °C utan foder. Sätt sedan hanen hos honan i en till två veckor och ta ut honom igen. Honor av släktet kan lagra sperma, så en parning kan räcka till flera äggkullar.

Hanen biter troligen honan i nacken under parningen, som hos *Coleonyx variegatus*. Håll uppsikt de första nätterna.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger ägg parvis, sällan ett enstaka, och gräver ner dem i substratet eller lägger dem i det fuktiga gömstället om det finns ett. Det kan bli flera kullar per år, men det finns inga säkra siffror från fångenskap, så antalet står inte i faktarutan.

Ge honan ett fuktigt gömställe eller en äggläggningslåda med fuktig vermikulit eller kokosfibrer. Äggen ska tas ut och inkuberas, annars torkar de ut eller grävs upp. Ge honan extra kalk och insekter under hela säsongen.

INKUBATION

Lägg äggen halvvägs ner i fuktig vermikulit i en liten behållare med ett par lufthål, utan att vända dem. Tillsätt vatten från sidan så att äggen inte blir blöta. Behållaren står i en liten inkubator eller på en termostatstyrd värmematta.

Inkubera vid 26-29 °C och minst 80 % fuktighet. Äggen kläcks efter 40-60 dagar. Siffrorna är lånade från *Coleonyx variegatus*, och som hos den bestäms könet troligen av könskromosomer och inte av temperaturen.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är bara 3-4 cm vid kläckningen. De äter för första gången efter första hudömsningen, när de är 5-8 dagar gamla. Ge dem mikrosyrsor och andra mycket små insekter, pudrade med kalk och D3-vitamin, och håll dem på hushållspapper med ett litet fuktigt gömställe.

Håll dem en och en eller i små grupper av samma storlek, och dela dem om någon blir biten eller jagad. Storleken gör både hantering och utfodring svår, och förlust av ägg och ungar är den största utmaningen vid avel av släktet. Väg ungarna regelbundet så att du kan följa tillväxten.

Hälsa och vanliga misstag

Arten räknas som härdig, men det finns få veterinärerfarenheter av den. De typiska problemen är:

- Uttorkning, om terrariet är för torrt och djuret saknar fuktigt gömställe. Huden blir skrynklig och ögonen sjunker in.
- Förstoppning, om djuret sväljer löst bottenmaterial. Torra sphagnumfibrer kan ge dödlig förstoppning. Använd en jämn, lätt fuktig botten.
- Kalkbrist, om insekterna inte pudras, särskilt hos ungdjur och honor i avel.
- Överhettning i små terrarier med värmekälla. Mät temperaturen på flera ställen.
- Förlorad svans vid hantering eller slagsmål. Den växer ut igen, men ser annorlunda ut. En mycket tunn svans kan vara tecken på svält eller sjukdom.
- Bett och stress, om hanar hålls tillsammans eller det finns för få gömställen.

Ett friskt djur har klara ögon och en fyllig svans. Sök en veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret tappar i vikt, inte vill äta på flera veckor eller ligger slappt.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.